

YENİ DİNİ HAREKETLERE GİRİŞTEKİ RİTÜEL VE UYGULAMALAR

Zehra Bayraktar*

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Öğrencisi
zehra_bayraktar22@erdogan.edu.tr, OrcID: 0000-0002-8438-3963

Doç. Dr. Süleyman Turan

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi
suleyman.turan@erdogan.edu.tr, OrcID: 0000-0002-3731-2986

ÖZ

Bu çalışmada Yeni Dini Hareket (YDH)ler olarak nitelenen oluşumlara üyelik süreci ve üyelik için gerçekleştirilen ritüeller ve uygulamalar inceleme konusu yapılmaktadır. Mutlak otoriteye sahip bir karizmatik lider ve belirli bir ideoloji etrafında toplanma özellikleriyle ön plana çıkan YDH'ler, geleneksel dini anlayış ve kurumlara meydan okuyarak onların yerini almaya çalışmaktadır. Bu açıdan söz konusu hareketlerin farklı yönleriyle sorgulandıkları ve çeşitli araştırmalara konu edildikleri görülmektedir. YDH'lerin sorgulanan ve merak edilen yönlerinden biri de hiç kuşkusuz insanların bu tür oluşumlara katılım süreçlerine ilişkindir. Bu hareketlerin önemli bir bölümü yeni elde ettikleri üyeleri gruba dahil ederken birtakım ritüel, uygulama ve sembollere yer vermektedir. Bazı YDH'ler, vaftiz uygulamasında olduğu gibi, içinden çıktıkları ya da etkilendikleri geleneksel dinin ritüelini aynen ya da belli oranda değişikliklerle benimseyip uygularken bazı hareketler, gruba katılımı kendilerine özgü nitelikler taşıyan ayin ya da törenler ile gerçekleştirmektedir. Bazı hareketlerde bu doğrultudaki inanç ve uygulamalara oldukça önem atfedilmesi de dikkat çekicidir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Dini Hareketler, Üyelik, Ritüeller, İnisiyasyon Töreni, Vaftiz.

ABSTRACT**Rituals and Practices in Participation in New Religious Movements**

In this study, the process of membership to the formations that are described as new religious movements (NRM's) and the rituals and practices for membership are examined. New religious movements, which come to the forefront with a charismatic leader with absolute authority and gathering around a certain ideology, are trying to take their place by challenging traditional religious understandings and institutions. In this respect, it is seen that these movements have been questioned from different aspects and the subject of various studies. One of the questioned and curious aspects of the NRM's is undoubtedly related to the participation processes of people in such groups. An important part of the NRM's include some rituals, practices, and symbols while incorporating newly acquired members into the group. Some NRM's adopt and practice the ritual of the traditional religion they originated from or influenced by the same or with some variation, as in the practice of baptism. On the other hand, some movements realize their participation in the group with rituals or ceremonies that have their own characteristics. It is also remarkable that some movements attach great importance to beliefs and practices in this direction

Keywords: New Religious Movements, Membership, Rituals, Initiation Ceremony, Baptism.

GİRİŞ

“Yeni dini hareketler” (YDH), genellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren ortaya çıkarak dini alanda geleneksel anlayışlara meydan okuyan ve alternatif bir hayat tarzı sunan dini, manevi ve felsefi oluşumları ifade etmek için kullanılan bir tabirdir. Mormonlar, Yehova'nın Şahitleri, Yedinci Gün Adventistleri, Branch Davidian, Adidam, Moonculuk, Sathya Sai Baba, Raelyenler, Ananda Marga, Aum Shinrikyo vb. sayıları binlerle ifade edilen (Barker, 1999) bu tür oluşumların ortaya çıkışında modernizm, sekülerleşme, subjektivizm, kayıtsızlık, aşınmışlık, bireycilik, hazcılık, küreselleşme, çoğulculuk ve hızlı değişim gibi çeşitli faktörlerin değişen oranlarda etkisinden söz edilmektedir (Özkan, 2006: 31-52; Köse, 2019).

Tanım gereği, her ne kadar “yeni” olarak nitelendirilseler de söz konusu hareketlerin çoğunun aslında Hıristiyanlık, Hinduizm, Budizm ve Şintoizm gibi geleneksel dinlerin içinden çıktıkları ve bu dinlerin birikimlerinden beslendikleri anlaşılmaktadır (Turan, Battal, 2020a: 11). Daha ziyade mutlak otoriteye sahip bir karizmatik lider ve belirli bir ideoloji etrafında toplanma özellikleriyle ön plana çıkan bu hareketler, tarih sahnesine çıkmaya başladıkları ilk andan itibaren, sahip oldukları sıra dışı inanç ve ritüeller, üye kazanmada kullandıkları yöntemler ve ayrıca kadınlar ve erkeklere biçtikleri rollerle yeni bir hayat tarzı oluşturmayı hedeflemiş ve bu doğrultuda faaliyet göstermek suretiyle geleneksel dini anlayış ve kurumlara meydan okuyarak onların yerini almaya çalışmıştır (Turan, Battal, 2020b). Bu bağlamda bazı hareketlerde kişilerin hangi dine inandığının önemli olmadığı, dinlerin, ırkların ve devletlerin ayrıştırıcı boyunduruğundan kurtulmak gerektiği gibi hususlar üzerinde ısrarla durulduğu (Şenavcu, 2020: 113) ve bu gibi algılamaların neticesinde YDH’lerin genellikle marjinal oluşumlar olarak dikkatleri çektiği görülmektedir. Küreselleşen dünyada dinî alanda birtakım değişmelerin ve farklılaşmaların meydana gelmesinde etkili bir faktör (Kirman, 2014: 13-14) olmaları dolayısıyla YDH’lerin pek çok açıdan sorgulandıkları anlaşılmaktadır. YDH’lerin sorgulanan ve merak edilen yönlerinden biri de hiç kuşkusuz insanların bu tür oluşumlara katılım süreçlerine ilişkindir. Bilindiği üzere her dinin kendisine özgü bir dine giriş ritüeli ya da uygulaması bulunmaktadır. YDH’lerin önemli bir bölümü de yeni elde ettikleri üyeleri gruba dahil ederken birtakım ritüel, uygulama ve sembollere yer vermektedir. Bazı YDH’ler, vaftiz uygulamasında olduğu gibi, içinden çıktıkları ya da etkilendikleri geleneksel dinin ritüelini aynen ya da belli oranda değişikliklerle benimseyip uygularken bazı hareketler, gruba katılımı kendilerine özgü nitelikler taşıyan ayin ya da törenler ile gerçekleştirmektedir. Dahası bazı hareketler gruba katılım için üyelik esnasında gerçekleştirilen törenleri yeterli görmeyip üyelik öncesi belli bir hazırlık süreci de öngörmekte ve adaylardan birtakım şartları yerine getirmeleri talep edilmektedir. Bu çalışmada iki başlık altında gerek üyelik öncesi hazırlık süreci gerekse üyelik için gerçekleştirilen ritüeller ve uygulamalar inceleme konusu yapılmaktadır. Dünya genelinde faaliyet yürüten yeni dini hareketlerin sayısı ve karşımıza çıkabilecek uygulamaların fazlalığı dikkate alındığında tüm hareketlerin ritüel ve uygulamalarını tespit etmek ve böylesine sınırlı bir çalışmada sıralamak elbette mümkün değildir. Bu doğrultuda bu çalışmada gerek inanç ve öğretileriyle dünya genelinde tanınırlıkları, gerekse konuya

ilişkin görüşleriyle öne çıkmaları nedeniyle seçilen birtakım hareketler üzerinden konu ele alınmaya çalışılacaktır.

1. YENİ DİNİ HAREKETLERE KATILIM ÖNCESİ HAZIRLIK SÜRECİ

YDH'lerin yapıları incelendiğinde bazı gruplarda adaylar harekete dahil edilmeden önce uygulanan, harekete ilişkin bilgilerin sunulduğu ve adeta hareketin kimliğinin bir parçası haline gelen hazırlık süreçleri ile karşılaşmaktadır. Söz konusu hareketlerde adaylara birkaç günden birkaç haftaya kadar değişen sürelerde eğitim verildiği ve bu süreçte başarılı olan adayların çeşitli sıfatlarla gruba dahil edildiği görülmektedir. Bu tür eğitimlerin adayların içsel farkındalıklarının artmasına ve kurtuluşun kapılarını açmasına yardımcı olduğu iddia edilmektedir. Altın Gül-Haçlı Okulu, Azizlerin Yolu, Wonbulgo, Vudu, Sukyo Mahikari ve Umbanda, dine giriş öncesi bir hazırlık sürecine yer veren YDH'lere örnek olarak verilebilir. Söz konusu hareketlerin uygulamış oldukları eğitim ve hazırlık süreçlerine ilişkin dikkat çeken yönleri kısaca işaret etmek istiyoruz.

Gül Haçlılar Cemiyeti'nin kolları arasında yer alan ve 1945 yılında bağımsız bir hareket olarak ortaya çıkan *Altın Gül-Haçlı Okulu* (Lectorium Rosicrucianum), üyelerinin harekete katılımı öncesi bir eğitimi şart koşmaktadır. Hareketin, ilahi ve maddi dünya ilişkisi bağlamında gnostik bir yaklaşım benimsemesi bu eğitimin temel sebebini oluşturmaktadır. Hareketin öğretisine göre, içsel farkındalığa yol açabilecek birtakım öğreti ve gizemlerin, sadece bu bilgiye mazhar olabilecek kişilere bir üstat tarafından öğretilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu bilgilerin harekete üye olma sürecinde adaylara öğretildiği ileri sürülmektedir (Şahin, 2020: 50-51). Söz konusu hazırlık sürecini başarıyla tamamlayan adaylar "öğrenci" olarak gruba kabul edilmektedir. Gruba kabul edilen öğrenci statüsündeki üyeler, grup tarafından aylık olarak icra edilen ayinlere iştirak edebilmektedir. Gruba katılan üyelerden zihinsel, duygusal ve fiziksel arınma anlayışı doğrultusunda alkol, tütün ve uyuşturucu gibi maddelerden sakınmaları ve ayrıca vejetaryen yaşam tarzına göre beslenmeleri istenmektedir (Rijckenborgh, 2006: 338).

Küba'da ortaya çıkan ve gelişen *Santeria* ya da Türkçedeki adıyla "Azizlerin Yolu" hareketinde hazırlık ve eğitim süreci harekete katılım/giriş işleminin akabinde

gerçekleştirilmektedir. Dine giriş töreni yalnızca “Santero” adı verilen deneyimli rahipler aracılığıyla yapılabilmektedir. Harekete kabul töreninden yani üye olduktan sonra harekete ilişkin bilgiler grup üyeleriyle paylaşılmaktadır. Bu noktada adaylara ya da yeni üyelere iki yol sunulmaktadır. Söz konusu bilgiler, üyeye bir öğretmen ya da lider tarafından öğretilbildiği gibi adayların lider tarafından yapılan işleri gözlemlemesi yoluyla ya da ayin ve törenlere bizzat dahil olması şeklinde de öğrenilebilmektedir. Her iki yaklaşımda da adaylar, grubun inanç ve uygulamalarını öğrenme noktasında istekli davranmaya teşvik edilmektedir (Gonzalez, 2004: 164).

ChungBin Park (1891-1943) tarafından Kore’de kurulan ve oradaki en büyük YDH’lerden sayılan *Wonbulgo* diğer adıyla *Won Budizmi* de üyelerin gruba dahil edilmesi için özel bir törene ve hazırlık sürecine yer veren hareketlerdendir. Dine giriş törenlerinin uygulanmasında hareketin tapınaklarının bulunduğu bölgelere göre kısmi farklılıklar bulunmaktadır. “Gangnom” adı verilen şubelerde adaylar, harekete kabul edilmeden önce bir eğitime tabi tutulmaktadır. Bu eğitim 12 hafta sürmekte, eğitimini tamamlayan adayın talebi doğrultusunda gruba kaydı oluşturulmakta ve adaya, harekete üyeliğini tasdik eden bir kimlik takdim edilmektedir. Bazı tapınaklarda ise hazırlık eğitimi verilmeden adayın talebi doğrultusunda belirlenen bir zamanda dine giriş töreni yapılmaktadır. Kısaca 12 haftalık eğitim sürecinin eğitimi verecek kişiye, şartlara ve adayın durumuna bağlı olarak değişebildiği ve dine giriş töreninin buna göre icra edildiği söylenebilir (Aytop, 2019: 64).

XV. yüzyılda ortaya çıkan ve Afrika’nın geleneksel inançları ile Hıristiyanlığın bir sentezi olan *Vudu* ya da *Vodou* hareketinde de dine giriş ritüeli ve hazırlık eğitimine rastlanmaktadır. Hareketin Haiti’deki yapılanmasında dine giriş için kişinin 4 aşamadan geçmesi öngörülmektedir. Bunlar; Baş Yıkama, Kanzo, Kouche ve Anson’dur. Ritüellerin ilki olan “Baş Yıkama”da kişinin benliğine ve bilincine eşdeğer sayılan kafada bulunan ruhları yatıştırması amaçlanır. Nitekim bu ruhlardan birisinin rahatsız olması halinde, kişinin birtakım güçlere erişiminin kaybolduğuna inanılır. Bu yüzden baş yıkama ritüeli onlar için ayrı bir önem taşır. İkinci aşama ateş ritüeli olan “Kanzo”dur. Adaylar bu aşamada bir tür ateş denemesinden geçirilmek için tapınaktaki odalarından kısa bir süreliğine çıkartılır. Kanzo’nun asıl amacı acıyı güce dönüştürmektir. Burada özel olarak tasarlanmış ateşlerin içine küçük kilden yapılmış kaplar yerleştirilerek işe başlanır. Bu kapların içerisinde pişmiş

halde sıcak bulunan köfteler adayın sol avucuna ve sol ayağına koyulur. Kanzo'nun sonuna geldiğinde adaya "bir daha asla sıcak deme; bunun yerine güçlü de" sözü söylenerek adayın bundan ders çıkarması beklenir. Üçüncü aşama "Kouche"de adaylar, hem kendilerine ait olan özel koruyucu ruhlar ile bağlarını kuvvetlendirir hem de bu ruhun gücünü kendi karakterlerinin bir boyutu olarak tanımaya çalışırlar. Dine giriş ritüelinin son aşamasını ise kutsal çingirak anlamına gelen "Anson" oluşturmaktadır. Kişinin şifa işlerinde çalışması için Anson'u elde etmesi gerekmektedir. Söz konusu süreç ve ritüeller için ciddi miktarda paraların ve vergilerin ödendiği ifade edilmektedir (Aras, 2020: 582; Brown, 1991: 351). Vudu hareketine girmek için herhangi bir yaş sınırlaması bulunmamaktadır. Dine giriş için öngörülen ya da tayin edilen bir zamanlama da söz konusu değildir. Aday, tören için gerekli birtakım aksesuarları alacak kadar parayı sağladığı takdirde tören icra edilebilmektedir. Şartları sağlayan adayların aynı zamanda dine giriş töreni esnasında icra edilecek şarkı ve dansları da törenden önce öğrenmeleri gerekmektedir. Bu törenin kişiyi kötü ruhların saldırılarına ve maruz kalınabilecek diğer her türlü zarara karşı muhafaza ettiğine inanılmaktadır (Jean, 2004: 41).

Öngörülen bir eğitim süreci sonucunda üye kabul eden YDH'lerden birisi de 1959'da Tokyo'da kurulan *Sukyo Mahikari*'dir. İlahi ışığın transferi amacıyla yapılan "okiyome", hareketin en önemli uygulamalarının başında gelmektedir. Okiyome uygulaması Sukyo Mahikari merkezlerinde ve uygulamak isteyen herkese açık bir şekilde yerine getirilmektedir. Uygulama esnasında, gerçek ışığı alan ve veren kişi birbirlerine dönük ve dizleri arasında birkaç santim boşluk kalacak şekilde oturur. Uygulama, ışığı verecek olan kişinin elini ışığı alacak kişinin önünde kaldırması ve hareket ettirmesi şeklinde tatbik ettirilmektedir (Wilkinson, 2018: 184). Bir dizi alkış ve dua ile başlayan ritüel birkaç dakika sürmektedir. Benzerine bir başka Japon YDH'i olan *Sekai Kyusei Kyo jōrei* adıyla rastlanılan (Şenavucu, 2020: 469) bu uygulamada gerçek ışığı verme ya da aktarma süreci üç günlük eğitim veya seminerlerde öğretilmektedir. Eğitim sürecinde hem Sukyo Mahikari hareketine hem de okiyome uygulamasına yönelik teorik ve pratik bilgiler sunulmaktadır. Bu dersler hareket tarafından ayda bir düzenlenmektedir. Eğitimi sona eren bireylere bir çeşit muska takdim edilmektedir. "Omita" adlı bu muska aynı zamanda bireyin artık grubun üyesi olduğunun da bir işareti olarak kabul edilmekte ve üyelere bu muskayı daima üzerlerinde taşımaları istenmektedir (Battal, 2020: 498-499; Wilkinson, 2018: 185).

1920’de Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde kurulmuş olan ve sentretik bir yapı arz eden *Umbanda* da dine giriş için bir hazırlık süreci öngören hareketlerdendir. Aday, üyeliğe kabul edilme töreninden önce çocuk kadar masum ve cahil kabul edilmektedir. Düzenlenen tören öncesi adayların nasıl hareket etmeleri gerektiği, ritüelleri ve dansları öğrenmeleri hareket açısından önem taşımaktadır. Tören sırasında Orişa, adayın vücuduna iyice yerleştirilerek başlanılır. Orişa’nın yerleştirilmesiyle beraber böylece insanda bulunan eksiklik de tamamlanmış olacaktır. Kişi, birinci inisiyasyon töreninin üzerinden yedi yıl geçtikten sonra artık Orişa’ları ne şekilde elde edileceklerini de öğrenmiş sayılmaktadır. Geçen yedi yılın ardından aday, üyeliğe kabul edilmektedir. Böylelikle aday, rahip ya da rahibe statüsüne de erişme imkânı elde etmektedir (Capone, 2010: 115-119). Afrika kültürünün günümüzde Amerika’da yaşayan örneklerinden *Candomble* hareketinde de benzer şekilde canlı törenleriyle dikkatleri çeken dine giriş ritüelleri söz konusudur. Candomble’de adaylık süresi 3 aydan 1 yıla kadar değişebilmektedir. Bu süre boyunca adaylar ibadet evlerinde yaşarlar ve kafanın tıraş edilmesi, kurban edilen hayvanların kanıyla kutsanma, kutsal yiyeceklerden yeme ve kafanın kaynatılmış şifalı bitkilerle yıkanması gibi ritüeller de dahil uzun bir sürece girerler. Son olarak oldukça detaylı işlenmiş bir kostümün içinde yeni aday, büyük bir kutlamayla topluluğun önüne çıkarılmakta ve süreç yürütülmektedir (Aras, 2020: 115).

2. YENİ DİNİ HAREKETLERE GİRİŞ/KATILIM RİTÜEL VE UYGULAMALARI

Hazırlık süreci öngören hareketlerde sürecin sonunda diğer çoğu harekette ise adayların gruba katılımı esnasında birtakım törenlerin düzenlendiği ve çeşitli ritüel ve uygulamalara imza atıldığı görülmektedir. Giriş’te de ifade etmeye çalıştığımız üzere, YDH’lerin bir bölümü, içinden koştukları ya da etkilendikleri dinsel geleneğin bazı uygulamalarını aynen ya da birtakım değişikliklerle devam ettirmektedir. Bu bağlamda özellikle Hıristiyanlık içinde ortaya çıkan çoğu YDH ile Hıristiyanlık dışı bazı oluşumların gruba katılım için vaftiz uygulamasını şart koştukları, diğer YDH’lerde ise farklı uygulamaların icra edildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu ritüel ve uygulamaları farklı örnekler üzerinden gözler önüne sermek istiyoruz.

2.1. Vaftize Yer Veren Hareketler ve Vaftiz Uygulamaları

“Vaftiz” denildiğinde akıllara Hıristiyanlık gelmektedir. İcrasında mezhepler arasında farklılıklar bulunmakla birlikte vaftiz, Hıristiyanlıkta dine girişin bir sembolü olarak uygulanmaktadır. YDH’lerin bazısında da bu uygulamaya yer verilmekte ve dine girişin bir sembolü olarak harekete üye olacak adaylardan vaftiz edilmeleri istenmektedir. Her ne kadar vaftizin uygulaması noktasında tıpkı Hıristiyan mezheplerinde olduğu gibi, YDH’ler arasında da birtakım farklılıklar bulunmakla birlikte genel itibariyle Hıristiyanlıktaki uygulamaların benimsendiği ve devam ettirildiği söylenebilir. Gruba katılımda vaftiz uygulamasına yer veren önemli hareketler arasında Satanizm, Yehova’nın Şahitleri, Mormonlar, Yedinci Gün Adventistleri, Johane Masowe’un Apostolik Kilisesi, Mungiki, Sevgi Ailesi ve Kutsal Mans Düzeni gibi gruplardan söz edilebilir. Bu noktada konunun daha iyi anlaşılması ve karşılaştırma imkânı vermesi açısından önce kısaca vaftiz uygulaması hakkında bilgi verecek, ardından yukarıda isimleri zikredilen grupların vaftiz ve uygulanması konusundaki yaklaşımlarını ortaya koymaya çalışacağız.

Grekçe bir kökene dayanan *vaftiz*, “baptein” ya da “baptizein” kelimelerinden gelmiş olup, “dalmak, daldırmak veya yıkamak” gibi anlamlara gelmektedir (Meslin, 2005: 779). Vaftizin ana unsuru olan su, hayat verici ve arındırıcı özelliği sebebiyle hemen hemen her din ve kültürde karşımıza çıkmaktadır (Eliade, 2005: 225; Erbaş, 2004: 258; Sayım, 1996: 129). Bununla birlikte “vaftiz”, bir terim ve ritüel olarak Hıristiyanlığa özgüdür. İlk dönem kilise babalarından Tertullian’ın “boyamak, renklendirmek, yıkamak ve ıslatmak” anlamındaki Latince ‘tingo’ kelimesini vaftizin karşılığı olarak kullandığı ifade edilmektedir (Yılmaz, 2015: 121-122). Terim anlamı itibariyle vaftiz, Hıristiyanlıkta dine girmek, asli günahtan arınmak ve kutsal hayat tarzına erişmek amacıyla ve belli usullere riayet etmek suretiyle su ile yerine getirilen bir sakrament (ayın)’dir (Erdem, 1995: 133). Hıristiyanlıkta yer alan diğer sakramentlere geçilmesi için vaftizin yerine getirilmesi gerekmekte (Erbaş, 1998: 125) ve geriye kalan sakramentlerin işlevsel olması da vaftize bağlı kılınmaktadır (Eroğlu, 2018b: 166).

Vaftiz, suya dalma, daldırma ya da serpmeye yolu ile gerçekleştirilmektedir. Vaftizin geçerliliği, ne onu gerçekleştirene ne de vaftiz edilen kişinin karakterine bağlı kılınmakta,

bilakis vaftiz Mesih'e inanmış olan tüm insanlar için Tanrı'nın kurtuluş vaadinin bir işareti olarak görülmektedir. Bu açıdan vaftiz Tanrı'nın bir vaadi olarak görüldüğünden dolayı, bir kişiye birden fazla verilmemesi gerekmekte ve onun geçerliliği Tanrı'nın karakterinin güvenilirliğine dayandırılmaktadır (Sproul, 1992: 225-226). Günahları silici özelliği bulunduğu inanan vaftiz uygulaması, din adamları aracılığıyla yerine getirilmektedir. Fakat din adamının bulunmadığı zamanda herhangi bir kişi de bunu yapabilmekte, dahası henüz vaftiz edilmemiş bireyler bile vaftizi icra edebilmektedirler. Burada asıl önemli olan ve altı çizilmesi gereken husus, vaftizin Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına uygulanmasıdır (Eroğlu, 2018a: 454). Vaftizin kimlere uygulanacağı hususunda Hıristiyan mezhepleri arasında birtakım ihtilaflar bulunmaktadır. Bu ihtilaflar bebek vaftizi konusunda yoğunlaşmış gözükmektedir (Sproul, 1992: 227; Temiztürk, 2020: 30).

Dine giriş ritüeli olarak vaftiz uygulamasına yer veren YDH'lerden biri *Satanizm*'dir. Tarihsel süreç içerisinde pek çok Satanist grup ortaya çıkmıştır. Bunların en önemlilerinin başında Geleneksel Satanizm ve özellikle de günümüz Satanist anlayışını temsil eden Modern Satanizm yer almaktadır. Modern Satanizm, Anton Szandor LaVey (1930-1997) tarafından 1960'lı yıllarda ABD'de kurulmuştur. Satanizm'e üye olan pek çok kişi tarafından, gruba mensubiyetlerini resmileştirmek ve bunu kutlamak amacıyla, gelen ısrarlar sonucu birisi çocuklar diğeri de yetişkinler olmak üzere iki farklı vaftiz töreni düzenlenmesine karar verilmiştir. "Black Mass" ayininde olduğu gibi, Satanizm'deki vaftiz anlayışı da Hıristiyanlıktan alınan bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır (Güç, 2004: 182). Satanizm'de resmi olarak ilk vaftiz töreni, Anton Szandor La Vey'in kızı Zeena ile hayata geçirilmiştir. Kendisi ile birlikte uygulamaya konulan vaftiz anlayışını Zeena, babası LaVey tarafından yazılmış olan *The Satanic Witch* (Şeytani Cadı) isimli kitabın giriş bölümünde açıklamış ve bu vaftizin Hıristiyanlıktaki vaftiz anlayışının ters çevrilmiş şekli olduğunu ifade etmiştir (LaVey, 2003: 1).

Satanizm'de çocuklar için icra edilen vaftiz töreni, yetişkinlerinkinden daha farklıdır. Çocukların vaftizi için dört yaşından küçük olma şartı konulmuştur. Vaftiz her ne kadar Hıristiyanlıktan alınmış bir uygulama olsa da çocuklar için yapılan vaftiz, Hıristiyanların vaftiz anlayışının taşıdığı manayı barındırmamaktadır. Satanizm'de çocuk vaftizi daha ziyade, çocuğun mucizevi yaratılışına, ikiyüzlülükten kurtuluşuna, onun engellenemeyen

gelişme kapasitesine saygı için yapılmakta ve bu anlamıyla Hıristiyanlıktaki asli günahattan arınma ve bireyi mevcut inanca bağlı kılan hayata hazır hale getirme gibi anlamları içermemektedir (Güç, 2004: 186). Yetişkin bireylerin vaftiz töreni, papaz ya da onun yerine vaftiz edebilecek görevli kişinin nezaretinde gerçekleştirilmekte, törene vaftiz olacak kişi ve görevlilerin yanı sıra isteğe bağlı olarak davet edilen topluluk katılabilmektedir. Vaftiz için gerekli hazırlıklar tamamlandıktan sonra adayın vaftiz edileceği odaya girmesiyle birlikte daha önce hazır bulunan toprak, deniz suyu gibi malzemeler uygun yere yerleştirilerek müzik çalınır. Papaz ya da onun yerine vaftiz törenini yönetecek kişinin odaya girmesiyle katılımcılar kendileri için tahsis edilen yerlerine geçerler. Ardından aday, papazın önüne gelerek diz çöker ve papaz ona *The Satanic Bible* (Şeytan'ın İncili)'dan pasajlar okur. Pasajların okunmasının ardından papaz, adayı kılıç ile kutsar, selamlama ile ritüel sona erer (Szandor, 1989: 203-208). Hem yetişkinler hem de çocuklar için yapılan törende keçi kafası sureti bulunan Baphomet sembolü bir muska, vaftiz edilen kişilere takılmaktadır (Güç, 2020: 452).

Satanizm'de çocuklar ve yetişkinler için ayrı ayrı olmak üzere iki farklı vaftiz töreni yapılmasının amacı; çocuklar için, artık demode haline gelmiş olan yerleşik dini uygulamalardan sıyrılıp gerçek benliğine ulaşmasına yardımcı ve bundan hoşnut olmasını sağlamak; yetişkinlerde ise artık zamanını tamamlamış olan öğretileri reddedişin ve Satanizm'e olan sadakatin kutlanması şeklinde ortaya konulmaktadır. Satanizm'de dine giriş töreni olarak düzenlenen ve uygulanan vaftiz, hem bireyin bağlı bulunduğu dini inançları toptan bir reddetme hem de artık Şeytan'ın Kilisesi'ne bağlı olduğunu kabul ve resmileştirme töreni olarak görülmektedir (Güç, 2004: 186-187).

Yehova'nın Şahitleri, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Amerika'da ortaya çıkmış bir hareket olup dine girişin sembolü olarak vaftiz uygulamasına yer veren YDH'lerden birisidir. Yehova'nın Şahitleri'ne göre, vaftiz uygulaması, kökü İncil'e dayanan sahipsiz bir ayin niteliği taşımaktadır (Köse, 2019: 40). İsa'nın hayatıyla ve Kutsal Ruh'la yeni bir hayata girme anlamı taşıyan vaftizin Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına uygulanması gerekli görülmiştir. Bu anlayış doğrultusunda Yehova'nın Şahitleri, kutsal kitaplarında ısrarla vurguladıkları şekilde dua eşliğinde suya girerek vaftiz olmaktadır (Tanyu, 2006: 40). Hıristiyanlıkta uygulandığının aksine burada vaftizin papaz gözetiminde yapılması zorunluluğu yoktur. Zira

adayın yanında bir gözetici ve bir şahidin bulunması yeterli görülmektedir. Vaftiz töreni sona eren adaya, vaftizini onaylayan imzalı bir belge de sunulmaktadır (Kayadibi, 1992: 86). Hareketin yıllık olarak gerçekleştirmiş olduğu toplu ibadet törenlerinde de adaylar vaftiz edilmektedir (Günay, 2011: 176). Kaynaklarda Yehova'nın Şahitleri hareketinin vaftiz törenlerine katılan insan sayısına ilişkin bazı bilgilere yer verilmektedir. Türkiye Dinler Tarihi geleneğinin babası olarak nitelenen Hikmet Tanyu, konuya ilişkin çalışmasında hareketin 1968 Yıllık'ına atıfta bulunarak toplamda 74.981 kişinin vaftiz olduğu bilgisini paylaşmaktadır (Tanyu, 2006: 101).

Joseph Smith tarafından XIX. yüzyılda ABD'de kurulan *Mesih İsa'nın Son Gün Azizleri Kilisesi* ya da daha yaygın adıyla *Mormonlar* hareketinde de adayların harekete dahil ve kabul edilmelerini sağlayan birtakım ritüeller bulunmaktadır. Mormonlar da dine girişin sembolü olarak vaftizi tercih eden YDH'ler arasındadır. Vaftiz uygulaması, Mormon inancını benimsemek isteyenler için zorunlu bir ritüel olarak görülmektedir. Hareketin kutsal kitabı hüviyetindeki *The Book of Mormon* (Mormon Kitabı)'da kişinin ancak vaftiz edilmek suretiyle kurtuluşa ereceği ve din değiştirenlerin de ancak vaftiz edilmek koşuluyla günahlarının bağışlanacağı veya affedileceği ileri sürülmektedir (*Mormon Kitabı*, 2. Nefi 9: 23-24). Dolayısıyla vaftiz edilmeyen kişilerin ise bağışlanmayacağına inanılmaktadır (Jakson, 2008: 145; Battal, 2018b: 278).

Mormonlar, Hıristiyanlıktaki anlayışın aksine vaftizi, asli günahtan kurtulmak için değil, kişinin özgür iradesiyle yapmış olduğu kötü fiiller sebebiyle temizlenmenin bir ifadesi olarak yorumlamaktadırlar (Işık, 2006: 189-190). Bu anlayış doğrultusunda Mormonlar, çocuk vaftizini eleştirmekte, dahası henüz günaha sahip olmayan çocukların da vaftiz edilmesini Tanrı ile alay etmek şeklinde değerlendirmektedir (*Mormon Kitabı*, Moroni 8: 5-25). Bu düşünceye sahip insanların yaklaşımları eleştirilmekte ve kişilerin söz konusu düşünce ile ölmeleri halinde cehenneme gideceklerine ve dolayısıyla da acı çekeceklerine vurgu yapılmaktadır (*Mormon Kitabı*, Moroni, 8: 21). Bu doğrultuda Mormonlar, çocukların sekiz yaşına ulaştıkları zaman vaftiz edilmeleri gerektiğini savunmuşlardır (Köse, 2019: 97).

Mormon Kitabı'nda, vaftizin nasıl yapılması gerektiği ve vaftiz esnasında söylenmesi gereken sözler açıklanmıştır. Kısaca belirtmek gerekirse vaftiz işlemi, vaftiz etme yetkisi

bulunan kişi ve adayın suya girmesi ile başlar. Yetkili kişi adaya ismi ile seslenerek “Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz ediyorum” diye söyler ve adayın tüm bedenini suya sokup tekrar çıkartması ile vaftiz gerçekleşir (*Mormon Kitabı*, 3. Nefi 11:22-38). Böylece kişi Kutsal Ruh’u kazanmış olmaktadır (*Mormon Kitabı*, 2. Nefi: 10-12). Mormonlar da vaftiz ile ilgili dikkat çeken bir husus da ölen kişiler adına yapılan vaftiz törenidir. Mormon inancını benimsemeyen yani hakikate eremeyen öldüğüne inanılan kişiler adına, ölen kişinin yakını tarafından vekaleten bir vaftiz töreni düzenlenmektedir. Söz konusu tören Mormon tapınaklarında yerine getirilmektedir (Jakson, 2008: 146). Bu anlayış doğrultusunda Mormonlar, hem ölen yakınları hem de dünyaya yeni gelen üyeleri takip edebilmek amacıyla bir soy ağacı da oluşturmuşlardır.¹

XIX. yüzyılın ikinci yarısında Amerika’da kurulmuş olan *Yedinci Gün Adventistleri* hareketi de vaftiz uygulamasını dine girişin bir sembolü olarak kullanan YDH’lerin başında gelmektedir. Fundamentalist Hıristiyan grupları içerisinde yer alan Yedinci Gün Adventistleri, İsa Mesih döneminde ve ilk dönem Hıristiyan grupları içerisinde yer alan bir uygulama olmadığı ve vaftiz için kişinin neden vaftiz edilmesi gerektiğinin bilincinde olması gerektiği gibi çeşitli gerekçelerle çocuk vaftizini reddetmektedir (Özkan, 2002a; Özkan, 2002b: 215). Bundan dolayı vaftiz ritüeli yetişkin bireyler için öngörülmektedir. Vaftiz işlemi üyenin bütün bedeninin vaftiz suyuna daldırılması şeklinde gerçekleştirilmektedir (Köse, 2019: 52). Vaftiz töreni esnasında adaya grup hakkında bilgiler verilmekte ve öngörülen kurallara sadakat göstereceğini ikrar etmesi istenmektedir (Mutallimova, 2020: 605). Hareket, hem ilk defa üye olacakların vaftizini gerçekleştirmekte hem de diğer kiliselerden gelen kişileri vaftiz etmek suretiyle bünyesine kazandırmaktadır. Kadın ve erkekler ayrı ayrı vaftiz edilmektedir (Özkan, 2002b: 2015-216).

Johane Masowe (1914-1973) tarafından kurulmuş Afrika kökenli bir hareket olan *Johane Masowe’un Apostolik Kilisesi* de dine giriş ritüeli olarak vaftiz uygulamasına yer veren gruplardandır. Söz konusu oluşumda vaftizin uygulanma biçimi çok farklılık arz etmemekle birlikte vaftizin anlamına yönelik düşünceler dikkat çekmektedir. Hareketin öğretisine göre, yeryüzünde bulunan suların hiçbirisi insanların günahlarını temizler nitelikte değildir.

¹ <https://www.familysearch.org/en/>, Erişim: 6 Şubat 2021.

Küçük ve büyük günahlardan kaçınılması gerektiğinin altını çizen harekete göre vaftiz edilen bir birey bu işlemden sonra günah sayılan bir eylemde bulunursa cehenneme gideceğini bilmesi gerekir. Böylece adayların her yaptıkları eylemde ihtiyatlı davranmaları gerektiğinin altı önemle çizilmektedir (Toptaş, 2020: 275).

Kuruluş tarihinde ihtilaflar olmakla birlikte Ndura Wauringe ve Maina Njenga tarafından kurulan ve Kenya hükümetinin yasa dışı olarak tanımladığı *Mungiki* ya da diğer ismiyle *Muingiki* hareketinde de dine giriş ritüeli bağlamında vaftiz ve yemin törenine yer verilmektedir. Üyelerin vaftiz edilmeden önce harekete dair yükümlülükler içeren bir çeşit yemin etmesi gerekmektedir. Buna göre yemin ile birlikte ileride adayın aleyhine dair gerçekleştirilecek olan eylemleri adaylar kabul etmekle yükümlü tutulmaktadır. Herhangi bir bilgiyi dışarıya aktarmama hususunda üyelerin ölümü bile göze almaları da istenmektedir (Rasmussen, 2018: 130). Bedenin tamamen özgürleştirilmesini sağlayan vaftiz, suya tamamen daldırma yoluyla gerçekleştirilmektedir. Vaftizin ayrıca bireyi önceki geleneksel inançlarının her türlü kirliliğinden de arındırdığına inanılmaktadır (Güneş, 2020: 364). Kenya güvenlik güçleri, bu tür hareketlere katılımın önüne geçmeye çalışmakta ve katılımcıları ileride gerçekleşecek olan değişimin ajanları olarak niteleyerek engellemeye çalışmaktadır (Rasmussen, 2018: 121-122).

Paul Erdmann tarafından 1968'de Seattle'de oluşturulan *Sevgi Ailesi* hareketinde de dine girişin bir ifadesi olarak vaftiz uygulamasına yer verilmektedir. Üyeler için gerçekleştirilen vaftiz töreniyle birlikte altı aylık bir arınma dönemi başlar. Bu arınma ile birlikte adaylar tüm dünyevi alışkanlıklarından, istek ve arzularından vazgeçmektedir. Bu gönüllü vazgeçiş aynı zamanda üyelerin sahip oldukları maddi değeri olan araba ve mücevherleri de kapsamaktadır. Üyelerin, değerli eşyalarını kendi rızaları ile verdikleri tasdik etmek amacıyla üyelere bir belge de imzalatılmaktadır. Böylece üye artık istese de mallarını hukuki açıdan geri alamamaktadır (LeWarne, 2009: 36) Üyeler, vaftiz edildikten sonra onlara İncil'den yeni isimler verilmekte ve soyadı olarak da "İsrail" kelimesi kullanılmaktadır. Doğuştan gelen isimlerini değiştirerek üyelerin yeni birer isim almaları geçmiş yaşantı ile bağların bütünüyle kopartılışı ve yeni bir hayata başlanılmasını sembolize etmektedir (Turan, 2020: 474; LeWarne, 2009: 81).

Earl Wilbur Blington (1904-1974) tarafından 1960'lı yıllarda Amerika'da kurulan ve eklektik bir yapıya sahip olan *Kutsal Mans Düzeni* hareketinde de vaftiz uygulamasına rastlanmaktadır. Hareketin öğretisine göre vaftiz, evrensel dine giriş yolundaki temel adımlardan birisi olarak kabul edilmektedir. Vaftiz edilecek adayın öncelikle Kozmik Mesih önderliğinde ruhsal yenilenmek için bağlılığını ifade etmesi istenmektedir. Bu bağlılığın ise herhangi bir mezhep ya da kiliseye değil, yalnızca Mesih'in adına olması gerekmektedir. Bu ayinin aynı zamanda kişinin günahlarını da arındırdığına inanılmaktadır. Vaftiz edilecek aday, kutsal yağ ile yağlanır ve adaya birtakım telkinlerde bulunulur. Vaftiz töreni sona erdikten sonra adaya kendisini Mesih'e adayıp adamadığı sorulur. Adaydan olumlu cevap gelmesi üzerine rahip, parmaklarını kutsal yağa batırarak adayın başında bulunan taç üzerine haç şekli çizerek adayın ruhu için dua eder (Lucas, 1995: 55-56). Vaftiz uygulaması temelde bu şekilde yerine getirilmekle birlikte hareketin kurucusu Blington'un 1974'te ölümü sonrasında vaftiz gibi birtakım uygulamalarda reforma gidildiği ifade edilmektedir (Turgut, 2020: 313).

2.2. Vaftiz Dışındaki Ritüel ve Uygulamalar

Yeni dini hareketler incelendiğinde Aum Shinrikyo, Rajneesh, Yiguandao, İsis Kardeşliği, Cheondogyo, Gizli Tapınağın Mimarları ve Ciji Gongde Hui gibi bazı oluşumlarda gruba katılım için farklı birtakım ritüel ve uygulamaların icra edildiği görülmektedir. Söz konusu hareketlerin uygulamalarına dair temel noktalar şu şekildedir:

Shoko Asahara tarafından 1984 yılında temelleri atılan ve 1987 yılında günümüzdeki adını alan *Aum Shinrikyo* (Yüce Gerçek) 1995 yılında Tokyo'da gerçekleştirdiği sarin gazı saldırısı ile adından söz ettiren bir oluşumdur. Aum Shinrikyo, öğretileri arasında dine giriş ritüeline yer veren ve bu uygulama vaftizden ayrılan grupların başında zikredilebilir. Aslında Aum Shinrikyo hareketinde dine giriş için yerine getirilen tek bir ritüelden ziyade çeşitli uygulamalardan söz etmek mümkündür. Asahara'nın yıkanmış olduğu banyo suyu ve eşsiz bir DNA örneği bulunduğu inanıldığı için kanını ihtiva eden bir sıvıyı içmek ve "shaktipat" bu uygulamalar arasında zikredilebilir (Battal, 2018a: 105-110; Reader, 2011: 31). İlk uygulama, harekete üye olacak kişinin eşsiz bir DNA örneğine sahip olduğu ileri sürülen ve Asahara'nın kanı olduğu bilinen kandan içmesi şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Hareketin üyeleri, Asahara'nın kanının bir üniversite laboratuvarında incelemeye tabi tutulduğuna ve bunun sonucunda eşsiz bir DNA barındırdığına inandırılmıştır. Bu inanç doğrultusunda harekete üye olmak isteyen kişi, söz konusu kandan içmek suretiyle manevi açıdan gelişip olgunlaşacağını düşünmektedir. Asahara'nın kanından içebilmek için insanların büyük meblağlar ödedikleri belirtilmektedir (Reader, 2011: 33). Aum Shinrikyo hareketinde karşımıza çıkan bir diğer dine giriş ritüeli, "shaktipat" adı verilen uygulamadır. Harekete katılacak kişinin alnına başparmağın dokundurulması ve bazı sözlerin söylenmesi ile gerçekleştirilen törende adaya güç ve enerji aktarımında bulunduğu inanılmaktadır (Battal, 2020: 80; Erica, 2018: 199).

Rajneesh ya da diğer bilinen adıyla *Osho* hareketi de dine girişte farklı bir uygulamaya imza atan hareketler arasında yer almaktadır. Rajneesh hareketinde, gruba dahil olanlara Sanskritçe'de dünyayı reddeden kişi manasına gelen "Sanyasin" ismi verilmektedir. Sannyasinler daha çok ev içerisinde ve dışarıda giydikleri kırmızı ya da turuncu renkli kıyafetleri ile bilinmektedirler. Rajneesh hareketinde üyeliğe kabul için düzenlenen törende adaya ahşap boncuklardan oluşan ve ucunda Rajneesh'in resmini barındıran bir madalyon içeren tesbih (mala) takdim edilmektedir. Madalyonun adaya sunulmasıyla birlikte hareketin lideri Rajneesh, üyeliğe kabul edilecek adayın alnına başparmağı ile bastırır. Bunun adayın üçüncü gözünün açılmasına ve kozmik enerji geçişini sağladığına inanılır. Tören bittikten sonra adaya imzalı bir belge de verilmektedir. Bu, aynı zamanda adayın önceki yaşantısı ile bağını kesen ve ona yeni bir ad ile birlikte yeni bir kimlik kazandıran bir belge niteliğindedir. Tören esnasında adayın üçüncü gözünün açılmasını sağlayan deneyim, üye tarafından talep edilmesi sonucunda altı ay süreyle adaya tekrar sunulmaktadır (Enroth, 2010: 42-43; Aydın, 2010: 112).

Wong Jueyi (1832-1886?) tarafından kurulan Çin kökenli *Yiguandao* hareketinde inisiyasyon töreni eskiye nazaran günümüzde daha kolay bir şekilde yürütülmektedir. Aday dine giriş yoluyla Tao'yu elde etmekte ve daha sonra kendisini geliştirip dönüştürebilmektedir. Yiguandao'da üyeliğe kabul töreni esasen Budizm'de "üç mücevher" olarak ifade edilen Buda, Dharma ve Sangha'ya atıfla yapılan bir törendir. Yiguandao'daki üç hazine sırasıyla; kaşlar arasında bulunan nokta biçimindeki "gizemli geçişin" açığa çıkması, beş kelimededen oluşan gizli bir yemin mantrası ve son olarak da bir el sembolünden

oluşmaktadır. Bu üç hazine bir usta tarafından inisiye adayına izah edilir. Sonrasında belli bir ücret karşılığında adayın ismi bir kâğıda yazılır. Bu esnada adaydan erdem ve liyakat ücreti talep edilir. Ücret ödendikten sonra adayın ismi bulunan kâğıt yakılarak cennete gönderilir. Böylece aday hem Tao'yu elde etmiş olur hem de cennette kendisine yer açmış olur (Çelebi, 2020: 621). İnisiyasyonun kurtuluş için bir adım olduğu, fakat yeterli görülmediği belirtilmektedir; hareket açısından inisiyasyon, gruba katılmak için atılan ilk adımdır. Fakat adayın Yiguandao'yu daha iyi tanıması ve anlaması için Dharma seminerlerine de katılması gerekmektedir (Billioud, 2020: 39-40). Mormon hareketinde olduğu gibi, Yiguandao'da da ölen kişiler için gerçekleştirilen inisiyasyon törenleri mevcuttur. Fakat bunu gerçekleştirmek için birtakım şartların yerine getirilmesi istenmektedir. Buna göre ebeveynleri adına inisiyasyonda bulunmak isteyen kişinin; düzenli olarak faaliyetlere katılması, en az yirmi kişiyi inisiyasyon için gruba getirmesi ve bağış yapması gerekmektedir (Billioud, 2020: 66).

1976 yılında Olivia Robertson (1920-1994), Lawrence Durdin-Robertson (1920-1994) ve Pamela (1923-1987) isimli 3 kişi tarafından kurulan *İsis Kardeşliği*, inisiyasyon için bir dizi ritüelin bulunduğu bir YDH olarak karşımıza çıkmaktadır. Olivia Robertson tarafından geliştirilip 2000 yılında uygulamaya konulan dine giriş uygulaması, hareketin üç ayda bir yayımlanan *News* adlı dergisinde duyurulmuştur.² 4 sınıfa ayrılan ve içerisinde her sınıfta 3 tane olmak üzere 12 bölüm bulunan ritüellerin arasındaki geçişler adaya bağlı olarak aylar ya da yıllar içerisinde değişebilmektedir. Buradaki asıl amaç bireyin kendisini kişisel olarak ileriye taşıması ve bu bağlamda adaya ruhsal gelişimi boyunca takip edeceği bir yol haritası sunmaktır. Her sınıf içerisindeki adaylar eşittir ve eşit derece de haklara sahip görülür. İsis Kardeşliği'ne üye olmak için adaylardan maddi olarak bir karşılık istenmemekte ve bazı hareketlerde olduğu gibi gizlilik yemini de talep edilmemektedir (Fortacı, 2020: 269).

XIX. yüzyılın sonlarında Kore'de sosyo-dini bir hareket olarak ortaya çıkan *Cheondogyo*, inisiyasyon törenine rastladığımız bir diğer gruptur. Törenin unsurlarında Hıristiyanlık, Konfüçyanizm ve Şamanizm gibi inançların etkilerini görmek mümkündür. Hareketin dine giriş töreni "İpGyoShik" olarak isimlendirilmektedir. Bu harekette çocuklar ve yetişkinler

² <http://www.fellowshipofisis.com/notweb.html>, Erişim: 7 Şubat 2021.

için iki ayrı tören gerçekleştirilmektedir. Çocuklar, eğer aileleri de Cheondogyo hareketine üye ise sekiz yaşına eriştiklerinde düzenlenen tören ile gruba dahil edilmektedirler. Törenin uygulanışına baktığımızda öncelikle “cheongsu” olarak anılan temiz bir su, töreni yöneten kişi ile aday arasına yerleştirilir. Ardından kişinin ruhunu arındırarak Tanrı’ya yemin etmesi ve söz vermesi, “Jumun” adı verilen belgenin adaya sunulması, temiz suyun üyeler arasında paylaşılması, selam, Tanrı’ya dua ve kapanış ile tören sona ermektedir. Törenin ardından, “Ogwan” ismi verilen beş şart ve hareketin temel doktrini yeni üyeye anlatılır. Törenden sonra da üyeler yalnız bırakılmamakta 21 ila 49 gün arasında değişen sürede eğitimler sürdürülmektedir. Cheondogyo hareketi, üye olan kişileri kutsal kitap çalışmalarını ve dini konulardaki yükümlülüklerini yapmaları konusunda teşvik etmekte ve bu konunun altını ısrarla çizmektedir. Nitekim hareketin tüm kurallarına riayet eden adaylara 5 yıl sonra tekrar bir tören düzenlenmekte ve üyeye yeni bir takma ad verilmektedir (Aytöp, 2019: 39-41).

Paul Foster Case (1884-1954) tarafından Altın Şafak Hermetik Cemiyeti’nin Amerika’daki kolu olarak kurulan ve ezoterik bir yapıya sahip olan *Gizli Tapınağın Mimarları* (Builders of the Adytum, BOTA), dine giriş uygulaması bağlamında zikredilmesi gereken hareketler arasında yer almaktadır. Harekete üyelik, ezoterik hareketlerin çoğunda görülen yazışma kursu ile başlamaktadır. Hermetik psikolojiyi deneyimlemek adayların ilk görevi olarak görülmektedir. Buradaki amaç, üyelerin içsel güçlerini idrak etmeleri ve bu güzün aslında kendilerinde önceden de var olduğunu anlamaları şeklinde ortaya konulur. Daha sonra üyeler bir yıllarını Tarotu incelemek ile geçirmekte, grup içerisinde ilerledikçe farklı çalışma gruplarına da katılma imkânı elde edebilmektedirler. “Pronaos” adıyla bilinen çalışma grubu da bu gruplar arasında bulunmaktadır (Barrett, 2006: 86).

Tayvan’ın Hualian kentinde Zhegyan (d.1937) tarafından 1966 yılında kurulan *Ciji Gongde Hui* veya *Fojiao Ciji Gongde Hui* (Budist Merhamet, Bağış Fazilet) de gruba giriş için tören düzenleyen hareketler arasında örnek verilebilir. Ciji hareketi üyeliğe kabul törenini yılda iki kez olmak üzere büyük bir tören ile gerçekleştirmektedir. Törene hareketin kurucusu Zhengyan da bizzat katılmaktadır. Yaklaşık iki saat devam eden bu törende adaylar tören için hazırlanmış olan kıyafetlerini giyerler ve ellerinde bulunan lotus çiçeği şeklindeki mumlar ile törendeki yerlerini alırlar. Zhengyan’ın salona girmesi ile tören başlamış olur (Yao, 2018: 465). Tören ile birlikte her adaya resmi bir statü sağlayan kimlik kartı, lotus

çiçeği biçimindeki mum, hareketin uygulamalarını yerine getirmek amacıyla bir tesbih ve toplam değeri on Tayvan doları eden üç madeni para bulunan kırmızı bir paket verilmektedir. Bu üç madeni para, Mahayana Budizmi'nde bulunan üç klasiği temsil etmektedir. Bunlar; kişilerin hayatlarını düzenlemenin yanı sıra, adayların kurtuluşa erişmelerine olanak sağlayan kurallara itaat (jie), kararlılık (ding), ve bilgelik (hui)'dir (Özkan, 2020: 128). Ciji hareketi tarafından üyelere verilmiş olan kimlik kartı ayrı bir önem arz etmektedir. Hareketten ayrılmaları durumunda üyelere bu kimlik kartlarını Zhengya'a teslim etmeleri istenmekte ve hatta kişinin harekete dair olan sorumluluklarını yerine getirmemesi durumunda da karta el konulacağına dair adaylar bilgilendirilmektedir. Adaylara üyeliğe kabul edildikten sonra Budist adları da verilmektedir. Daha sonra adayların harekete maddi açıdan destek sağlamak için bağış yapmaları gerektiği ve yardımseverlik faaliyetlerinde bulunmaları söylenmektedir. Böylece adaylar, üyeliğe kabul edilerek misyonerlik faaliyetleri yapma, bağış toplama ve yardım faaliyetlerinde bulunma gibi birtakım sorumlulukların altına da girmektedir (Yao, 2018: 466).

SONUÇ

Her dinsel gelenekte olduğu gibi, yeni dini hareketler olarak nitelenen oluşumların büyük çoğunluğunda insanların gruba kabulü amacıyla icra edilen çeşitli ritüeller ve bu doğrultuda ortaya çıkan kabuller dikkatleri çekmektedir ve hatta bazı hareketlerde bu doğrultudaki inanç ve uygulamalara oldukça önem atfedilmektedir. YDH'lere üyelik süreci ve düzenlenen törenlere dair şu genel tespitlerde bulunmak mümkündür:

i) Wonbulgyo ve Azizlerin Yolu gibi bazı hareketlerde, gruba kabul edilmeden önce verilen eğitim ve seminerler vasıtasıyla adaylara hareketin öğretileri, kuralları ve işleyişi aktarılmakta ve adapte olma süreci hızlandırılmaktadır. ii) Bireyler, harekete üye olarak eski yaşantılarından kalma her türlü kötülükten ve kirlilikten arındıklarına, yeni ve temiz bir hayata başladıklarına ve sahîh bir inanca dahil olarak bireysel açıdan kurtuluşu da garanti altına aldıklarına inanmakta ya da inandırılmaktadır. iii) Katılım sonrası süreçte çoğu harekette sosyal açıdan dikey bir hareketlilik göze çarpmaktadır. Böylece sadece hareketin bir üyesi olarak girilen grupta bireyler, bir rahip ya da rahibe konumuna da yükselebilmekte ve üyeler yeni bir kimlik kazanmaktadırlar. iv) Katılım ve üyelik için maddi imkanların

gerekli olduğu Aum Shinrikyo gibi bazı gruplarda adaylar bazen dine girişin şartlarını sağlamak amacıyla maddi ve manevi olarak ağır şartlar yerine getirmeleri istenmektedir. v) Mormonlar ve Yehova'nın şahitleri gibi bazı hareketler, dine giriş ritüellerini manevi bir anlam ve inanç doğrultusunda gerçekeşirken, Batı Budist Dostlar Birliđi gibi bazı hareketlerin bunu sembolik olarak yerine getirdikleri anlaşılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Aras, A. (2020). “Vudu”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 580-583). İstanbul: Okur Akademi.
- Aras, A. (2020). “Candomble”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 114-116). İstanbul: Okur Akademi.
- Aydın, M. (2010). *Türkiye'ye Yönelik Batı Kökenli Cereyanlar*, İstanbul: Nüve Kültür Merkezi Yayınları.
- Aytop, N. N. (2019). *Modern Kore'deki Yeni Dini Hareketlerden Won Budizmi ve Cheondogyo* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Barker, E. (1999). “New Religious Movements: Their Incidence And Significance”, Bryan Wilson & Jamie Cresswell (eds.), *New Religious Movements: Challenge and Response* içinde (s. 5-31), New York: Routledge.
- Barrett, D. V. (2006). “Builders of The Adytum”, Peter B. Clarke (Ed.), *Encyclopedia of New Religious Movements* içinde (s. 86), London and New York: Routledge.
- Battal, E. (2018a). *Kıyametin Gölgesinde: Yeni Dini Hareketler ve Şiddet*, 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Battal, E. (2018b). “Yeni Dini Hareketlerde İbadet ve Ritüeller”, Süleyman Turan ve Faruk Sancar (Ed.), *Nedenleri ve Niçinleriyle Yeni Dini Hareketler* (s. 277-288), 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Battal, E. (2020). “Sukyo Mahikari”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 497-500), 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Battal, E. (2020). “Aum Shinrikyo”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 77-80), 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Baumann, M. (2006). “Friends of The Western Buddhist Order”, Peter B. Clarke (Ed.), *Encyclopedia of New Religious Movements* içinde (s. 219-220), London and New York: Routledge.
- Billioud, S. (2020). *Reclaiming The Wilderness: Contemporary Dynamics of The Yiguandao*, America: Oxford University Press.

- Brown, K. McCarthy (1991). *Mama Lola. A Vodou Priestess in Brooklyn*, Berkeley: University of California Press.
- Capone, S. (2010). *Searching for Africa in Brazil: Power and Tradition in Candomble*, London: Duke University Press.
- Çelebi, N. (2020). “Yiguandao”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 619-621), 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Eliade, M. (2005). *Dinler Tarihi: İnançlar ve İbadetlerin Morfolojisi* (Çev. Mustafa Ünal), Konya: Serhat Kitabevi.
- Enroth, R. (1998). *Tarikatlar ve Yeni Dinler* (Çev. Levent Kınran), İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları.
- Erbaş, A. (1998). *Hıristiyan Ayinleri (Sakramentler)*, İstanbul: Nun Yayıncılık.
- Erbaş, A. (2004). “Muhtelif Dinlerde Su Motifi”, *Ekev Akademi Dergisi*, 8(20), 241-258.
- Erdem, M. (1995). “Hıristiyanlıktaki Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma”, *Ankara İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(1), 133-154.
- Erica, B. (2018). “Aum Shinrikyo”, Lukas Pokorny and Franz Winter (Ed.), *Handbook of East Asian New Religious* içinde (s. 193-210), Boston: Brill.
- Eroğlu, A. H. (2018a). “Hıristiyanlık”, Mustafa Alıcı ve Süleyman Turan (Ed.), *Dinler Tarihi* içinde (s. 425-478), İstanbul: Lisans Yayınları.
- Eroğlu, A. H. (2018b). “Hıristiyanlık”, Baki Adam (Ed.), *Dinler Tarihi* içinde (s. 135-196), Ankara: Grafiker Yayınları.
- Fortacı, T. (2020). “İsis Kardeşliği”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 267-270), 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Gonzalez, W. M. (2004). *Santeria: The Religion, Faith, Rites, Magic*, America: Llewellyn Publications.
- Güç, A. (2004). *Satanizm: Şeytana Tapınmanın Yeni Adı*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Güç, A. (2020). “Satanizm”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 448-452), 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.

- Günay, N. (2011). *Türkiye 'de Yeniçağ İnançları*, 1. Baskı, Isparta: Manas Yayınevi.
- Güneş, A. (2020). “Mungiki”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 363-365), 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Işık, R. (2006). “Mormonluk ve Mormon Kilisesi Üzerine Bir Araştırma”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5,(1): 189-190.
- Jakson, A. (2008). *Mormonism Explained What Latter-day Saints Teach and Practice*, Wheaton Illinois: Crossway Books.
- Jean, J. J. (2004). *God in The Haitian Voodoo Religion*, America: Dorrance Publishing Co.
- Kayadibi, F. (1992). “Yehova Şahitleri”, *Diyanet İlmi Dergi*, 28(2), 83-90.
- Kirman, M.A. (2014). “Yeni Dini Hareketler: Tanım ve Kapsam”, *Yeni Dini Hareketler* içinde, ed. Süleyman Turan - Faruk Sancar, İstanbul: Açılım Kitap.
- Köse, A. (2019). *Milenyum Tarikatları: Batı 'da Yeni Dini Akımlar*, 6. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
- LaVey (2003). *The Satanic Witch*, USA.
- LeWarne, C. P. (2009). *Love Israel Family: Urban Commune, Rural Commune*, London: University of Washington Press.
- Lucas, P. C. (1995). *The Odyssey of A New Religion: The Holy Order of Mans from New Age to Orthodoxy*, America: India University Press.
- Meslin, M. (2005). “Baptism”, Lindsay Jones (Ed.), *Encyclopedia of Religions* içinde (s. 779-783), c. II., 2. Baskı, USA: Thomas Gale.
- Mormon Kitabı: İsa Mesih Hakkında Başka Bir Tanıklık, Almanya, 2019.
- Mutallimova, A. (2020). “Yedinci Gün Adventistleri”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 604-605), 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Özkan, A. R. (2002a). “Amerikan Fundamentalizminin Dünü Bugünü”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 0(18), 33-47.
- Özkan, A. R. (2002b). *Fundamentalist Hristiyanlık: Yedinci Gün Adventizmi*, 1. Baskı, Ankara: Alperen Yayınları.

- Özkan, A. R. (2006). *Kiyamet Tarikatları*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006.
- Özkan, Cuma (2020). “Ciji Gongde Hui”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 127-129), 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Rasmussen, J. (2018). “Sacrificial Temporality: The Kenyan Mungiki’s Ritualized Mobilization”, Steffen Jensen and Henrik Vigh (Ed.), *Ethnographies of Organized Violence and Militant Mobilization* içinde (s. 119-146), Copenhagen: Museum Tusulanum Press.
- Reader, I. (2011). *A Poisonous Coctail? Aum Shinrikyo’s Path to Violence*, Copenhagen: NIAS Press.
- Rijckenborgh, J. V. (2006). “Lectorium Rosicrucianum”, Peter B. Clarke (Ed.), *Encyclopedia of New Religious Movements* içinde (s. 338-339). London and New York: Routledge.
- Sayım, H. (1996). “Dinlerde Kozmogoni ve Yaratılış Açısından Suyun Yeri”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(9), 127-139.
- Sherbok, D. C. (2000). *Messiaanic Judaism*, London and New York: Continuum.
- Sproul, R. C. (1992). *Essential Truths of The Christian Faith*, America: Copyright.
- Szandor, A. (1989). *The Satanic Rituals*, USA.
- Şahin, N. (2020). “Altın Gül-Haç Okulu”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 50-51). 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Şenavcu, H. İ. (2020). “Byakko Shinko Kai”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 112-114). 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Tanyu, H. (2006). *Yehova Şahitleri*, 1. Baskı, Ankara: Elips Kitap Yayınları.
- Temiztürk, H. (2020). “Hıristiyanlıkta Bebek Vaftizin Meşruiyeti Üzerine Tartışmalar”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 24(1), 27-46.
- Turan, S. – Battal, E. (2020a). “Giriş: Yeni Dini Hareketler”, *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 11-16), ed. Süleyman Turan – Emine Battal, İstanbul: Okur Akademi.
- Turan, S. – Battal, E. (2020b). “Yeni Dini Hareketler”, *Dinler Tarihi* içinde (s. 507-538), İstanbul: Lisans Yayıncılık.

- Turan, Şeyma (2020). “Sevgi Ailesi”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 473-475), 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Turgut, R. (2020). “Kutsal Mans Düzeni”, Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (s. 312-314), 1. Baskı, İstanbul: Okur Akademi.
- Wilkinson, G. (2018). “Sukyo Mahikari”, Lukas Pokorny and Franz Winter (Ed.), *Handbook of East Asian New Religious* (s. 176-192), Boston: Brill.
- Williams, R. (2019). *Brady An Introduction to Swaminarayan Hinduism*, 3. Baskı, America: Cambridge University Press.
- Yao, Y. (2018). “Fojiao Ciji Gongde Hui”, Lukas Pokorny and Franz Winter (Ed.), *Handbook of East Asian New Religious* içinde (s. 451-468), Boston: Brill, 2018.
- Yılmaz, N. (2015). “Tertullian’ın Vaftiz Anlayışı”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(31), 121-140.